

RocaJunyent

Informa

Departament de Litigació, Arbitratge i Mediació

13 de gener de 2025

La recent llei orgànica 1/2025 (la “el 1/25”), ve a establir una sèrie de modificacions que afecten la tradicional concepció del procés i que, segons es fonamenta en l'exposició de motius, tenen per objecte la modernització del sistema judicial per a fer-lo més accessible i eficient. Ara bé, aquestes modificacions exigeixen redefinir l'actuació processal de les parts en establir-se nous requisits per a la iniciació de procediments judicials.

En el present text analitzarem els aspectes més rellevants d'aquesta nova regulació per la qual es reforma del sistema judicial espanyol amb l'objectiu de millorar l'eficiència, reduir la càrrega de treball dels tribunals al mateix temps que es fomenta l'ús de Mètodes Adequats de Solució de Controvèrsies (“MASC”).

Aquesta nova norma disposa una modificació de l'organització de la planta judicial i introdueix una sèrie de mesures d'eficiència processal a través de les quals es pretén una reducció de la litigiositat.

Si bé es reformen diversos aspectes legislatius, potser, el canvi més rellevant i al qual principalment ens referirem és la potenciació dels MASC que passen de ser eines voluntàries i optatives per a convertir-se en autèntics requisits de procedibilitat en determinats assumptes civils i mercantils.

És a dir, els MASC seguiran caracteritzats pels principis tradicionals com la bona fe, encara que deixaran de ser voluntaris en el sentit tradicional.

Els MASC i la seva tipologia

Es planteja la qüestió de determinar què són els MASC. Així, partint d'una concepció àmplia, els MASC inclourien qualsevol activitat negocial duta a terme de bona fe per les parts, per si soles o comptant amb la participació d'un tercer, tendent a aconseguir un acord que posi fi a una determinada controvèrsia.

La Llei orgànica 1/2025 es refereix de manera concreta a la conciliació privada, l'oferta vinculant confidencial, l'opinió emesa per expert independent, el dret col·laboratiu, la negociació directa o la mediació (articles 14 et seq.)

Cal assenyalar-se que, en aquest nou escenari, no s'estableix una jerarquia o ús preferent d'uns MASC sobre altres, encara que entenem que, de tots ells, el més procliu a solucionar un conflicte pot ser la mediació. Les parts podran acudir a qualsevol d'aquests mitjans adequats de solució de controvèrsies assistides d'advocat, sent únicament obligatòria l'assistència lletrada en el supòsit en el qual es formuli una oferta vinculant.

En qualsevol cas, aquests MASC serviran per a poder resoldre conflictes que sorgeixin en assumptes civils i mercantils entre els quals s'inclouen els transfronterers. Ara bé, han de ser assumptes disponibles per a les parts excloent-se en conseqüència els relatius a la filiació, paternitat, estat civil i altres similars. D'igual mode, queden exclosos conflictes en matèries com el penal, laboral o concursal o en els quals una de les parts sigui una entitat del Sector Públic s'han de resoldre segons la seva legislació específica.

¿En què es diferencien els MASC?

- Sense ànim d'analitzar exhaustivament cadascun dels MASC previstos en la Llei, resulta oportú fer esment a alguns d'ells i diferenciar principalment la negociació, la conciliació i la mediació. Encara que és habitual la confusió entre aquestes

institucions, el fet cert és que presenten notables diferències tant en el seu esperit

“

La mediació es posiciona com a element destacat en la resolució de conflictes i així és promoguda per la llei com un pas previ al litigi en determinats casos

com en la seva pròpia naturalesa i configuració. D'aquesta manera, la negociació es caracteritza per la intervenció directa de les parts o dels seus advocats sense que intervingui un tercer neutral o independent. Per contra, en la mediació i en la conciliació sí que intervé un tercer que té una actuació diferenciada i és que, el conciliador pro-posa a les parts directament alternatives i solucions mentre que el mediador utilitza una sèrie de tècniques que permeten afavorir la comunicació entre les parts guiant-les fins a una possible solució que puguin entendre vàlida per a posar fi a la controvèrsia i que es materialitza en l'acord.

Obligatorietat enfront de voluntarietat

L'EL 1/25 estableix que, en determinats tipus de conflictes, les parts necessàriament han d'intentar resoldre'ls a través dels MASC abans d'acudir als tribunals. Es tracta d'una novetat que constitueix un autèntic requisit de procedibilitat i pel qual es pretén fomentar la resolució amistosa de controvèrsies i reduir el nombre d'assumpes que es judicialitzen. En resum, l'EL 1/25 exigeix acreditar que s'ha intentat una solució extrajudicial. En el particular cas de la mediació, les parts hauran de presentar un certificat de mediació que acrediti l'intent de mediació, convertint-lo en un pas previ obligatori al procediment judicial en assumptes determinats.

No obstant l'anterior, cal assenyalar que aquest requisit de procedibilitat s'entendrà també complert quan l'activitat negociadora sigui desenvolupada directament per les parts o pels seus advocats i també quan hagin recorregut a un procés de Dret col·laboratiu en el sentit indicat en l'article 19 de la Llei.

Té conseqüències incomplir aquest requisit de procedibilitat?

Sí, el més evident és la inadmissió a tràmit d'aquelles demandes que no vegen acompanyats de l'acreditació dels requisits de procedibilitat.

D'igual mode, la sol·licitud d'una de les parts que tingui per objecte la iniciació d'un procés de negociació a través d'un MASC, interromprà la prescripció o suspendrà la caducitat d'accions des de la data en què consti s'hagi intentat la comunicació. Aquesta interrupció o suspensió es prolongarà fins a la data de la signatura del potencial acord o en la data de terminació del procés de negociació sense acord.

D'altra banda, l'EL també regula els supòsits en els quals s'acaba el procés de negociació sense acord com ara el transcurs de trenta dies naturals des de la fe-cha de recepció de la sol·licitud inicial quan no es produeixi la primera reunió o amb-tacte, o no es doni resposta per escrit a una potencial proposta de l'altra part o quan es dirigeixi un escrit donant per finalitzades les negociacions. En qualsevol cas, s'estableixen regles particulars si s'ha intentat una mediació o una conciliació davant el lletrat de l'administració de justícia, notari o registrador, així com en els supòsits en els quals intervingui persona experta independent.

Caldrà estar a la bona fe de les parts —i a l'abús de dret— en la negociació o utilització del mitjà de solució de conflictes utilitzat i com afecta això a l'actuació processal posterior ja que és possible intuir escenaris litigiosos caracteritzats per excepcions processals tendents a obstaculitzar la iniciació del procés judicial posterior al MASC. Per això, serà necessari conèixer i actuar diligentment amb la finalitat de, aconseguir un acord quan sigui possible, i en un altre cas, poder iniciar sense óbices indesitjats el procediment judicial.

Confidencialitat

És important destacar que el procés de negociació a través del MASC triat, així com la documentació que hagi estat utilitzada en ell tindran la consideració de confidencials excepte aquella informació bàsica que tingui per objecte reflectir si les parts van iniciar un MASC o no. Sense perjudici de les excepcions previstes en la LO1/25, la informació de caràcter confidencial que es pretengui aportar com a prova posterior-ment al potencial procediment judicial no serà admesa.

Regulació actualitzada en matèria de costes

Íntimament lligat amb el foment de l'ús dels MASC es troba la regulació adaptada en matèria de costes ja que s'introdueixen canvis significatius amb l'objectiu de fomentar la resolució extrajudicial dels conflictes i evitar, en la mesura del possible, processos judicials que puguin considerar-se innecessaris.

Per això, s'elimina la condemna en costes en l'incident d'impugnació de la taxació de costes per excessives excepte en casos d'abús del servei públic de Justícia.

De la mateixa forma, la part condemnada al pagament de les costes pot sol·licitar la seva exoneració o moderació si s'ha intentat una solució extrajudicial que no va ser acceptada per l'altra part i la resolució judicial coincideix amb la proposta realitzada.

També en matèria d'execució, les costes seran a càrrec de l'executat sense necessitat que s'imposin expressament de manera judicial el que simplifica el procediment.

Dins de les novetats introduïdes per la EI que tenen per objecte simplificar a priori l'organització dels diferents ordres jurisdiccionals. Així es produeix la creació dels Tribunals d'Instància col·legiats, que substituiran als jutjats unipersonals els quals quedaran integrats dins d'un Tribunal d'Instància, amb seu en la capital amb una secció civil i d'instrucció.

Es modifica àmpliament el judici verbal en introduir-se la possibilitat de dictar-se sentències orals —que hauran de ser redactades posteriorment—, tenint les parts la possibilitat de manifestar la seva voluntat a recórrer-la en el termini de cinc dies; es modifica la forma de proposició de prova per escrit en el termini de cinc dies des de la resolució que de trasllat de la contestació a la demanda i en aquest mateix sentit, les parelles podran impugnar documents o dictàmens en el termini de tres dies des de l'escrit de proposició de prova.

D'igual mode, s'introdueixen regles específiques en matèria de consumidors i clàusules abusives enfront d'entitats financeres, configurant com a requisit de admisibilitat en determinats tipus de demandes l'existència d'una reclamació extrajudicial prèvia del consumidor afectat.

Però no sols s'actualitza el procés civil, sinó que les modificacions afecten en major o menor mesura a la legislació contenciós-administrativa, la llei de societats de capital, la llei concursal o la llei d'enjudiciament criminal.

En el general, l'entrada en vigor es produirà el pròxim 3 d'abril de 2025 una vegada hagin transcorregut els tres mesos que estipula la llei, si bé algunes disposicions ho faran abans, el 23 de gener de 2025 i altres més tard, el 3 d'octubre (vinya. DF 38a)

En conclusió, la Llei orgànica 1/2025 introdueix canvis rellevants que tendeixen a una modernització del sistema judicial espanyol i que pretén millorar l'eficiència i la resolució amistosa de conflictes. Existeixen alguns aspectes que encara exigeixen un desenvolupament estatutari com és el dictamen de tercer expert independent (art. 18).

En tot cas, serà necessari comprendre el nou escenari regulador per a entendre la incidència en el procés i evitar situacions adverses en matèria de costes. D'aquesta manera, tant les empreses com els particulars han de saber que aquests canvis afecten l'estratègia legal i que, en cas de no atendre el compliment dels requisits establerts les

conseqüències poden ser greus, com la inadmissibilitat de demandes o la imposició de costos.

Serà el pas del temps el que acrediti o no si aquestes mesures tenen una incidència pràctica real i efectiva en l'increment d'acords extrajudicials que permetin una efectiva disminució de la càrrega judicial.